

Hászun Antal
bibornok.

DÁVID ANTAL
92 SZEP 2 N
KÉZDI VÁSÁRHELYT

Hászun Antal bíbornok.

A jelen század sok jeles egyházi méltósággal áldotta meg az örmény egyházat. Ezek közül megemlítendők különösen: Ákoncz, a velencei mechitharisták főabbása; Bá-bik Adeodát, ecsmiádzini érsek; és a bécsi mechitharista rend alapítója; Szerviján patriarkha és eizerumi érsek; Áristaczes Azária, caesareai érsek; Ájvázowsky Sergius, előbb velencei mechitharista, később theodosiai püspök; Krimján patriarkha; Esztegár, szelimbriai érsek; Ázarián István primás és patriarkha. De ezek közt bizonyára az első helyet foglalja el Hászun Antal patriarkha-primás és bíbornok nemcsak azért, mert kiváló, nagy észtehetség, messzelátó politikus volt, s széles tudománya és sokoldalú tevékenysége által nagy érdemeket szerzett az örmény egyház előtt; hanem azért is, mert az egyházi méltóságnak azon magaslatára emelkedett, melyre az örmény egyházban még senki fel nem jutott. XIII. Leó pápa őt kiváló érdemeiért bíbornokká nevezte ki. Erre a keleti egyházban csak egyetlen egy példa van: Bessarion.

Ezen nagy férfiú életrajzának rövid vázlatát akarom jelen soraimmal a tisztelt olvasóval megismertetni.

Hászun Antal Konstantinápolyban született igen szegény, de tisztességes és jámbor örmény szülöktől 1809. június 13-án; édes atyját Hászun Jakabnak hívták, anyja Búdsákján Teréz nevet viselt. És mivel az örménység nyugaton úgy, mint keleten nagy tiszteletben tartja páduai szent Antal

emlékét, az új szülöttnek Antal nevet adtak a keresztségben, hogy a szent, gyermekeket különös pártfogásába vegye. Mint kis gyermek ő is részt vett azon üldözésekben, melyek II. Máhmud uralkodása alatt történtek; a száműzött családokkal együtt, Anczyrába kellett menekülnie.

Az elemi iskolát szülőföldjén végezte úgy, a hogy akkoriban lehetett Konstantinápolyban iskolákat végezni. De mivel nagyon szerette a tudományokat, szülei kérésére, az ottani örmény egyház lelkészei Rómába küldötték két társával együtt, hogy a Vatikán szemináriumában képezze ki magát. Azonban társai: Boságián és Dervisián nem vétettek fel, vagy azért, mert üres hely nem volt, vagy mert nem volt hatalmas pártfogójuk. Ezek tehát visszatértek Konstantinápolyba. Később a bécsi mechithárista szerzetbe kerültek; Boságiánból caesariai érsek és a mechithárista rend főapátja lett († 1883); Dervisián Konstantinápolyban, mint apostoli misszionárius működött és Hászunnak jobb keze volt; nagy tevékenységeért és az egyháznak tett sikeres szolgálatjaiért a hetvenes években infulas abbásnak neveztetett ki († 1885).

Hászun tanulmányait, miket nagy sikerrel folytatott, az Orbán-féle propaganda collegiumban végezte be; itt szenteltetett fel pappá 1832. szept. 5-én 23 éves korában. — Visszatérvén hazájába, előbb mint segédlelkész, később mint plebános nagy buzgalommal működött az egyház érdekében. Tiszta erkölcs, a hithoz tanusított törhetetlen ragaszkodása és az egyházi ügyek körül szerzett érdemeiért annyira megkedvelték, hogy az akkori örmény patriarkha: Nuri-dsán ajánlatára a szentszék Hászunt ánárzábai érseki czimmal segédpüspökké nevezte ki a patriarkha mellé.

Ezzel nagy műkőr nyílt meg Hászun előtt. Új iskolákat alapított, templomokat alakított át, kápolnákat építtetett és új rendszabályokkal látta el az egyházi és világi intézeteket. A világi és szerzetes papok viszonyát rendbehozta. A kifejtett nagy tevékenység, a reformok sikeres eredménye, de különösen erős ragaszkodása a török államhoz, őt abba az előnyös helyzetbe hozták, hogy Nuridsán patriarkha halála után ő választatott meg a nemzet és neveztetett ki a magas porta által patriarkhának (1846-ban.)

Ezen méltóságnak — az egyházi ügyek gondozásán kívül — főfeladata az, hogy a kath. örmény egyházat képviselje a magas portánál.

Mint konstantinápolyi érsek és örmény patriarkha az egyházi, de különösen a világi bonyolodott ügyeket nagy ügyességgel végezte; rendbehozta az egyházi és a nevelési intézetek jövedelmeit; épített kórházakat, egy remek székes-egyházat (*Սուրբ Երեմիայի* : Istenanyja), szemináriumot, rokkantak és szegények házát majdnem semmiből. Nagy ügyessége főképen abban állott, hogy ki tudta választani maga számára az egyházi embereknek színe-javát, kiket mindig maga körében tartott és azok által végeztetett mindent. Lelki ereje oly nagy volt, hogy a mit egyszer tervbe vett, annak sikerülnie kellett tüzen-vizen.

Tetteire a koronát azon két — valósággal — merész lépés helyezte, a melyre vitte őt határozott jelleme és erős akaratja. Az első tökéletesen sikerült, de a második nem egészen; és evvel sokat is veszített, a mint mindjárt látni fogjuk.

A nőnevelés az örményeknél majdnem egészen el volt hanyagolva. A gyermekek neveléséről gondoskodtak a bécsi és velencei mechitharista atyák; de nem volt leány nevelőintézet. A nagy szükséget átlátván Hászun éles szeme, örmény nőszerzetet alapított, hogy a nőnemnek vallásos nevelést adjon. Találkozott fáradtságos utjában akadályllyal is, de azért az ötvenes években megalapította a »Szeplőtelen Szűz Mária fogantatásáról« nevezett apácák társulatját, a paulai Szent-Vincze, francia kegyesrendi nővérek mintájára.

Főnséges terve tehát szépen sikerült, mert a buzgó és fáradhatlan örmény egyházi személyzet erkölcsi és a lioni társulat anyagi támogatása mellett képes volt a szerzet számára terjedelmes lakóházat építeni és azt külön szabályzattal ellátni. A rend első növendékei közül néhányan Rómában, mások francia városokban, vagy Bécsben nyerték kiképeztetésüket. Az új szerzetrend úgy felelt meg hivatásának és oly sikerrel végezte kötelességét, hogy kevés idő múlva Kis-Ázsiának, — mely melegen felkarolta az ügyet — nevezetesebb városaiban is nyithatott fiókjintéze-

teket és iskolákat. Maga az alapító volt a főigazgató; de vezetőket és gyontató-atyákat mindig a bécsi mechithárista szerzet tapasztaltabb tagjai közül választott. Hászun ennél szükségesebb, hasznosabb és üdvösebb intézetet nem alapíthatott. Meg is volt nagy öröme és lelki vigasztalása, mert még életében láthatta intézményének nagy elterjedését: huszonöttnél is több helyen alapítottak fiók-zárdát.

Ezen legszebb tetteivel, miből az örmény egyházra előny és a nemzetre haszon hárult, kedveltette meg magát leginkább a római szentszék előtt is; evvel készítette elő és egyengette ki maga számára a dicsőségnek, melyre régen vágyott, göröngyös útját is. Felemelkedett ugyan a dicsőség legfelsőbb fokára, de ez által az örmény nemzettel meghasonlásba jött . . . és ez okozta bukását is.

Ugyanis rég óta vágyodott a primatialis méltóságra: az örmény egyház feje (»katholikosz«) akart lenni. Ezt a magas állást még a XIII. században, a keresztes háborúk alatt Ciliciának, Szisz városában székelő érsekek, kik többnyire szerzetesek voltak, kapták, mely később — a XVIII-ik században — Chesrovába tétetett és a Libánon hegyen lakó antonianus-szerzetesekre ruháztatott át. Hászun ezt kancsal szemmel nézte és várta az alkalmas időt, hogy azt markába kerithesse. Az alkalmas idő 1866-ban kínálkozott, midőn Ászdvádzádurján, vagy is VIII. Péter »katholikosz« meghalt. IX. Pius pápa által kinevezettette magát ciliciai primásnak a nélkül, hogy figyelembe vette volna az örmény nemzet régi jogát, melynél fogva a nemzet intelligenciája a püspöki karral együttesen választott három egyént és megerősítés végett a római szentszék elébe terjesztett. A most alkalmazásba vett eljárás mellőzte a nemzetet; sőt a kinevezési bullába a többek közt azt az indokolást is betéttette: hogy a nemzet nem tudhatja kellőkép azt, hogy mi jó az anyaszentegyházra nézve és nem egyszer történt meg az is, hogy a többnyire világi tagokból álló választmányi gyűlés olyan személyeket ajánlott a szentszéknek, kik nem voltak képesek egészen megfelelni azon fontos állásnak. Hászun ezen politikus eljárásával nemcsak az ámulatba esett püspöki kar nagy részének lelkiületét zavarta meg, hanem az örmény nemzet intelligenciáját is maga

ellen lázította. De ezen, az örmény nemzet által régen gyakorolt jogán ejtett csorba reá nézve nem maradhatott következmény nélkül. Csak az alkalmas órát várták . . .

1869. őszen a primás elnöklete alatt örmény egyházi zsinat tartatott Konstantinápolyban. A jelen volt 19 püspök és érsekkel szemben úgy viselkedett a primás, mint alattvalóival. Az általa előterjesztett ügyeket az ő inye szerint vitte keresztül a püspökök nagy bosszúságára.¹⁾ Ennek következménye aztán az lett, hogy a püspöki kar azon tagjai is, kik eddig pártján voltak, tőle elváltak.

1870-ben tartott vaticani általános zsinat után, a körülmények megváltozván az örmény egyházi ügyek egészen más irányt vettek. A püspöki kar — három egyén kivételével — a ciliciai püspökök unszolása és izgatása folytán, nyíltan elpártolt tőle. Így keletkezett az örmény kath. egyházban a schisma. Hászunista és ántihászunista pártra szakadtak. A viszály az örmény egyházban mintegy tíz évig tartott. Ezen idő alatt a kath. templomok sorban, a primási kathedrálist kivéve, a szakadárok kezébe jutottak. Az egyenetlenség még akkor sem ért véget, midőn Hászun a magas porta által, mint a politikai egyenetlenségek és belső zavargások okozója, a török állam területéről száműzetett. Hászun ezen idő alatt többnyire Rómában és Bécsben tartzkodott.

Míg Hászun távol volt, az egyenlőtlenség lassanként megszűnt: a templomok egyenként a katolikusok kezébe kerültek vissza. Miután az ügyek annyira javultak, hogy újabb viszálytól tartani már nem lehetett, a porta megengedte — közvetve, hogy Hászun visszatérhessen; de a

¹⁾ Hászun dicsvágya annyira ment, hogy a gyűlésben még azon javaslat is előterjesztett: »Nem volna-e czélszerű az erdélyrészi (ugy szintén az indiai) örménységet bekebelezetetni a Konstantinápolyban székelő primási dioecesisbe?« Terv, mely politikailag is kivihetetlen! Különben ez az eszme a nagy Lukácsinak kezdeményezésére vétetett fel a konstantinápolyi zsinat jegyzőkönyvébe. Annyi azonban bizonyos, hogyha a hazai örménység örmény püspök főhatósága alatt lenne, egészen máskép állana az örmény egyház ügye; az örm. szertartás és az örmény nyelv pedig nem lenne ennyire elhanyagolva.

száműzési rendeletet nem vonta vissza. A török állam nem akarta tudni, hogy a primás Konstantinápolyban tartozkodik.

Most Hászun ereje meg volt törve. Az, a ki egy pár évvel azelőtt úgy nyilatkozott, hogy ellenfelei lábai elé fognak borulni,¹⁾ most politikáját egészen megváltoztatta. De már késő volt. Sem az egyházi személyzet nagy része nem tanusított iránta többé őszinte ragaszkodást, sem az intelligenzia szeretetét vissza nem nyerhette.

Hogy az egyházi ügyek végképen kiegyenlítettessenek, és a nemzetnek is elégtétel szolgáltatassék, a szentszék az agg primást, tekintettel nagy érdemeire, a melyeket az anyaszentegyház és az örmény katli. nemzet körül szerzett, 1880. november 13-án bíbornokká nevezte ki. Ennek folytán Rómába tette át lakását. Itt egészen felhagyott a politikai élettel és visszavonulva töltötte napjait. Itt volt ideje régi tervének megvalósítására: visszaállította a Leonina-féle örmény collegiumot.

1882-ben ülte meg 50 éves papi jubileumát, de egészen csendben, minden pompa nélkül. Testi ereje Rómában még inkább elgyengült; 73 éves korában 1884. febr. 28-án halt el a nélkül, hogy hosszasan ágyban fekvő beteg lett volna. Farsang utolsó vasárnapján ebédre hívta magához gyontató-atyját, ki az nap tizenegy óra tájt már a bíbornoki lakban volt, de nem mehetett be; mert a bíbornok — mint mondák — még alszik. Vártak még másfél

¹⁾ 1869. szept. havában történt, hogy az akkoriban mindenható Napoleonnak neje, Eugenia, Konstantinápolyon át ment a szuezi csatorna megnyitására. Természetes, hogy a nagy császárné tiszteletére sokféle ünnepélyt rendeztek. Az ünnepélyességek sorrendjébe fel volt véve az is, hogy a császárné a kath. örmény primási egyházban ünnepélyes istenítiszteletre megjelenik. A nagy fogadtatás után Hászun primás a magasan álló püspöki széken foglalt helyet; körülötte 15 püspök. A császárné méltósággal közeledett a primáshoz, azután letérdelt és nagy alázatossággal előbb annak jobbját és azután a kezében volt pacifikalét csókolta meg. Pár nap múlva bizalmas körben szó levén ezen jelenetről, a primás magáról kissé megfelejtkezve ezeket mondotta: »Hadd jöjjenek most ellenfeleim: a császárné is kezemet csókolta; kitekerem nyakukat.«

órát; még sem kelt fel; akkor kopogtattak és bementek; de a bíbornok már egészen magán kívül volt; ellátták az utolsó szentségekkel. Négy nap mulva jobblétre szenderült.

Nagyon egyszerű ember, szerény és alázatos volt. A feltűnést és a nagy emberekkel való társaságot, mennyire lehetett, mindig kerülte. Ámbár a főméltóságokhoz tartozott, mégis ezt mondogatta: Fuge praelatum, sicut peccatum (kerüld a nagy urakat, mint a bűnt). Az emberekben nem igen hitt, de azért nagy bizalommal viseltetett Esztergár Vártán, az akkori mechitharista titkár iránt, kit egyedül be is avatott titkaiba. A legnagyobb bajokban és veszélyekben sem vesztette el erejét és higgadtságát. Bámulatraméltó volt türelme és kitartása. A hetvenes évek elején, roppant nagy szeminariumát, melyet annyi évi fáradtság után építtetett, nagy tűz porrá tette annyira, hogy csak négy fala maradt meg. Ő akkor Rómában volt; sürgöny által tudatták vele a szomorú hirt. Mire ő csak ezt mondotta: »Az Isten adta, az Isten vette el.« Személyét illetőleg igen szigorú és puritán volt; az evés-ivásban tulságos mértékletességet tanusított. Az egész nagy bőjtöt tisztán és oly szigorúan tartotta meg, hogy azt csak húsvét napján, miséje után, tejes kávéval szokta megszakítani.

Eltekintve nagy dicsvágyától, az örmény egyháznak nem volt ilyen éles szemű politikusa, tevékeny püspöke . . . nagy embere.

Govrik Gergely.

— Ághájánecz Leó költeménye. —

Egyetlen egy volt egész eltemben,
Ki igazán és forron szeretett;
Légy érte áldott drága, jó anyám —
Ki hűn örködél gyermeked felett!

Magasba szállnak gondolataim,
Ha ajkamra anyám nevét veszem;
Nem földi lény: égből került ide;
Hisz ő valódi angyal volt nekem.

Tejjel táplálta gyenge testemet —
Mindent tud adni a jó anya-kéz —
Ő adta nekem édes nyelvemet:
Mindkettő olyan mint az enyhe méz.

A csecsemőnek, nincs jobb tápszere,
Mint jó anyjának megszentelt teje,
Ki kisdédével oly szépen beszél,
Mint senki más, — mert ő csak érte él.

Elöttem van a kedves, szép alak —
Még hallom most is csengő szép szavát;
Midőn karjával keblére ölelt
S tanított mondani „mamát“ — „tatát.“

Anyám örvendett dadogásomnak,
S a tehetségnek látva jeleit —
Hogy megorjón rossz' szem-igézéstől:
Nyakamba aggatá kegy-szereit! . . .

Simay Gergely.

Örményországi képek.*

IV.

Karakalah és Kulpe.

Az Ararátról az igdir-i rónán keresztül vezet az út Kulpe híres sóbányáihoz s azon városok szomszédos rommaradványaihoz, a melyek Karakalah, Erovántásád és Ero-

*) Mdme B. Chantre. A travers l'Armenie Russe. (Le Tour de Monde, 1892. apr. 2).

vántágérd — oly nagy szerepet játszottak Örményország régi történetében.

Khorgántól meredélyes lejtőn kanyarog lefelé az ösvény hét köralakú tölcsér mellett, a melyeknek ürege be van töltve. A nyugati kráterek egyike mellett lehet átmenni Perzsiába vagy Törökországba. Balra elég jó karban tartott út vezet Bajazidhoz.

Órákig lehet járni ezen uton, a nap sugarainak égető heve alatt a nélkül, hogy hűsítő árnyékkal vagy a növényzet legcsekélyebb nyomával találkozni. A legközelebbi helység, Igdír szegényes bazárjában gyűlnek össze a hegyekből a kurdok, hogy elárusítsák gazdasági termékeiket s némi bevásárlást tegyenek. Igdíron túl, a postaút mentén elszórva fekszenek Ali-Kamarlu, Tsalutsi és Kuluk helységek, fűz- és gyümölcsfáknak közepette, melyek fölött nagy csapatokban kerengenek a gólyák. Az út közeledik az Araxeshez, melynek partjainál petroleummal megrakott tevék mélabusan rágcsálják a sovány fűvet.

Elszigetelt előfokon, melyet egy oldalról az Araxes vizei mosnak, a másikon pedig egy vizszakadék teljesen kiszáradt medre szegélyez, láthatók festői — az idő által fekete színárnyalattal bevont romjai a régi Karakalah-nak (fekete város), melyet tévesen azonosítanak Tigranocertá-val, Örményország egyik hajdani fővárosával.

Közepette a látatörmeléknek, melyből város épült, emelkednek várának falai. Megkapó látványt nyújt ez a büszke rom; tornyainak vörös porphyr- és láva alkatrészei még ma is daczolni látszanak a századok viharaival.

A vár alatt feküdt a város központi része terjedelmes temetővel, melyben az örmények és perzsák sírjai békés csendben fekszenek egymás mellett. Alább nyult el a külső városrész, partján az Araxesnek, melyre híd volt építve.

A temető emlékei között feltűnik egy perzsa stílusban épült tizenkét oldalú mausoleum, egy neme a halotti toronynak. A várral szemben fekvő terrasseon barlang látható, melyben hajdan magános remete lakott. »Százhusz keresztes remeté«-nek nevezték a barlangot környező kövekre vésett sok keresztről. Ez a hely ma is nagy tiszteletben áll az örmények előtt, a kik sűrűn zárandokolnak

ide, különösen az asszonyok, imádkozni a meddőségük megszünéseért. Kissé távolabb fekvő emelkedésre teszi a legenda azt a helyet, a hol Jób a barátaival beszélgetett. Leirhatlan melancholiával töltik el a lelket ezen a lealkonyodó nap által megvilágított romok, melyeknek néma csendjét csak a pacsirtának csattogása zavarja meg. Csakhamar egészen eltűnik a nap tányérja a Mászisznak magas csúcsa mögött, melynek kötömegei felváltva a legcsodásabb vörös, ibolya és zöld színt öltik magukra, mígnem hirtelen beáll a legsötétebb éjszaka . . .

Az Araxes partján s szélén a nagy fensíknak, melyet Karakalah romjai borítanak, circus-szerű félkörben, emelet-szerűleg tűnnek szemeinkbe Szurmálu ősrégi városnak romjai. Az egész fensík különben el van árasztva romokkal, a melyek arról tesznek bizonyosságot, hogy e vidéknek hajdan igen sűrű lakossága volt.

1110 meternyi magasságból meredélyesen száll alá az út Kulpe, a régi Goghp felé, melynek hegye a föld legnagyobb sötömegeinek egyikét rejtí magában. A helység maga amphitheatrum-szerűleg terül el a hegy tövénél, melyet a Vártemártcsá medre szegélyez. Ujabbán a hegy rázkódásai arra indítják a lakosságot, hogy e folyó tulsó partjára helyezze át viskóit.

A só három rétegben nyulik kelet felé. Az alsó és középső réteg körülbelöl 7—8 meternyi; a harmadikat e kettőtől zöldes gypsz-tömegek választják el s az egészet is roppant gypsz-tömeg borítja. A sóbányáknak igen hosszú idők óta üzött kiaknázása annyira meggyöngítette a hegy testét, hogy nem volt képes ellent állani az 1819-ik évi földrengésnek; a gypsz-tetők szétrepedtek s néhány évvel ezelött szétrombolták a helységnek egy részét.

Rendkívüli az itteni bányáknak gazdagsága. És mégis csak újabbán, azóta, hogy az állam vette azokat bérbe, állanak rendszeres művelés alatt. Addig mindenki kénye-kedve szerint látta itt magát el a szükséges sókészlettel.

Jelenleg a bányamunkálatok mintegy száz meternyi hosszúságban folynak s a széles bányaüregek 30—40 meternyre nyulnak be a hegy mélyébe. Csak az alsó réteg áll művelés alatt. A söt negyven-ötven kilogrammnyi töm-

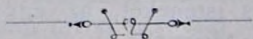
bökben szállítják ki, a mely tömbökből a ritka ügyességű bányamunkások valóságos műtárgyakat faragnak ki, legtöbbször az ecsmiádzini templom kis modelljét.

A víz és hó több helyütt beszivárgott a bányákba s mert a gipsz-tömegek vízhatlanok, valóságos tavakká gyülemlett össze, melyek felszíne kristályokkal van borítva, míg a boltozatról hófehér stalaktitek csüngenek alá. A bánya belsejében uralkodó hűs levegő kellemes ellentétben áll a negyven foknyi melegségű külső hőmérsékkel.

A hegytető közelében kis kápolna látható, a mely állítólag szent György sirjának helyén épült, s a melyhez távol vidékekről elzarándokolnak a gyógyulást remélő láb betegek. Agyag-oltárán számos kis lámpa fekszik, melyeket a zarándokok helyeztek oda.

A kulpe-i hegy tetejéről gyönyörű kilátás nyílik az egész vidékre, nevezetesen a Tákhaltu-hegynek bizarr és szaggatott tömegére. Itt-ott ódon, kerek tornyok láthatók, utolsó nyomai a szerény erődítéseknek, melyeket az egykori belviszályok idejében emelt a lakosság. Más helyütt templomromok s gazdag faragású síremlékek kötik le a szemlélő figyelmét. Mindezen építészeti emlékek legnagyobb része a kilenczedik és tizedik századból származik. Legnagyobb részüket azok a heves földingások rombolták szét, a melyeknek pusztító megjelenése oly gyakran árasztott vést az Ararátnak fensíkjára.

Dr. Molnár Antal.

Világosító Szt.-Gergely napján.

III.

Üdvözítőnk mennybemenetele után szent Tamás apostol Tadét, a 70 tanítványok közül Edessába küldé, hogy Ábágár királyt meggyógyítaná, és neki s népének az evangéliumot hirdetné. Tadé Edessában bizonyos Tobiás nevű előkelő zsidó háznál vőn szállást. — Megjelenése és csoda-

gyógyításai csakhamar közbeszéd tárgyai lettek; ezt megtudá a király is, ki Tadét magához hivatván ekkép szóla hozzá: »Te vagy Jézusnak, az Ur áldottjának tanítványa, kit hozzám küldeni ígért? és meg tudsz-e engem gyógyítani?« »Ha hiszel, felele Tadé, Jézus Krisztusban, az Isten fiában: teljesedni fog kívánságod!« — Mire Ábágár: »Én hittem — úgymond — ő benne és az ő Atyjában; és kész lettem volna sergem élén védelmére kelve, a zsidókat, kik őt felfeszítették egy lábíg kiirtani; ha a római kormány ebben engem meg nem akadályoztat vala!«

Tadé erre Ábágár fejére tevé kezét és meggyógyítá őt, és hirdetni kezdé a királynak és az egybe sereglett városi népnek Krisztus evangéliumát, azután meggyógyítá azokat a betegeket és nyomorékokat, kik eleibe hozattak. Mire a városiak közül sokan megtértek, és a szent keresztséget a királylyal együtt felvették. Jóllehet a király senkit sem erőltetett Krisztus hitének elfogadására, a hívők száma mindazáltal naponta szaporodott; a bálványok templomai pedig üresen maradtak, vagy épen bezárattak; szobraik a közhelyekről eltávolítottak. Tadé apostol minekutána Edessában mindeneket elrendezett és maga helyébe püspöket szentelt, elbucszott a királytól és elment Nagy-Örményországba, hogy hirdesse ott is Ábágár népének az Isten ígését. A király ellátta Tadét a szükséges uti és ajánló levelekkel, melyekben elbeszélvén a vele történeteket és a csodákat, miket Isten rajta és alattvalóin mívelt, Örményország helytartóját és minden alattvalóját felszólította, hogy elhagyván a hamis isteneket, az egy igaz Istennek, kit Tadé hirdet, hitére térjenek.

Nem állapodott itt meg Ábágárnak vallási buzgalma; hanem leveleket intézett a világ akkori leghatalmasabb uralkodóihoz és azokat Krisztus Istenségének elismerésére és a keresztény hit elfogadására szólította. Ezen, több tekintetben érdekes levelek, melyeket Chorenei Mózes Edessa királyi levéltárának emlékirataiból vett fel történelmi munkájába, magyar fordításban a következők:

Ábágár levele Tiberius római császárhoz.

»Ábágár, az örmények királya, Tiberius római császárnak üdvözlét!

Jóllehet, nem kételkedem, miszerént Felséged mindenről, mi tágas birodalmában történik, tudósíttatik, mindazáltal mint hű barátod, a következő eseményről kívántalak körülményesen értesíteni. A zsidók, kik Palaestina tartományát lakják, egybesereglettek és Krisztust felfeszítették, ki nekik épen semmit sem vétett, de sőt inkább velök sok jót tett: betegeiket meggyógyította, halottjaikat feltámasztotta és sok más csodákat mívelt. Gondold meg, hogy hasonló csodákat halandó ember nem, hanem csak Isten mívelhet. Képzeld az alatt, hogy ő a kereszten függött, a nap homályba borult, a föld megindult és megrendült, három nap mulva pedig ő maga halottaiból feltámadt és sokaknak megjelent, mai napig is sok csodákat mível tanítványai által mindenütt az ő neve, a mint ez rajtam is történt. Ezek így levén cselekedj bölcs belátásod szerént; én azonban jónak látnám, hogy a zsidók nagy, istentelen tettükért bünhődjenek, te pedig parancsolatot bocsáss az egész római birodalomba, hogy Krisztus Isteniségét mindenki ismerje el és őt, mint Istent imádjá.«

Tiberius császár felelete.

»Tiberius császár Ábágárnak, az örmények királyának üdvözetlet!

Felolvasták előttem bizodalmas leveledet, melyet köszönettel vettem. Hallottam ugyan másoktól is a csodákról, miket Krisztus mívelt, de hivatalosan is tett azokról jelentést Pilatus, ki azt is megírta, hogy Krisztus halottaiból feltámadott és hogy feltámadása után Istensége sokaktól elismertetett. Hasonlót szándékoztam én is tenni a te tanácsodra, hanem mivel a római szokás tiltja valamely istenséget elfogadni, míg azt a tanács meg nem vizsgálta és helyben nem hagyta, a dolgot a tanács elébe terjesztettem.

A tanács azonban, azon okból, hogy általa még ez iránt semmi vizsgálat nem történt, Krisztus Istenségét elismerni vonakodik. Mindazáltal, mi rendelést bocsátottunk, melynélfogva Jézust, a ki csak akarja, felveheti istenei közé.

A keresztényeket ok nélkül vádolni, káromolni és üldözni megtiltottuk. A mi pedig a zsidókat illeti, kik Krisz-

tust felfeszítették, ki — mint hallom — inkább tiszteletre és imádásra, mint keresztre feszítésre és halálra volt méltó, ők, ha a dolog megvalósul és a fellázadt spanyolok ellen indított háborút bevégzem, a megérdemlett büntetést kikerülni nem fogják.«

Ábágár második levele Tiberius császárhoz.

»Ábágár, az örmények királya, Tiberius császárnak üdvözetet!

Vettem a levelet, melyet császári Felséged hozzám intézni méltóztatott, és örvendek a parancsnak, melyet bölcseséged szerint bocsájtottál; engedelmeddel azonban kimondom, miként: igen különösnek tanáлом a római tanácsnak eljárását: minthogy a tanács nézete szerént az emberek vizsgálata és jóváhagyása határozza el az Istenséget. Ha tehát az Isten az embernek nem tetszik, Isten nem lehet. Miből aztán az következik, hogy az Istennek az emberek pártfogására leend szüksége. Nagyon jól tennéd, ha Pilatust, ki Krisztust a zsidók bevádolására felfeszítette anélkül, hogy parancsodat kikérte volna, hivatalától elmozditanád és más helytartót küldenél Jeruzsalembe.«

Ábágárnak, Artaseszhez, a perzsák királyához irt levele.

»Ábágár, örmények királya, rokonának, Artasesznek, a perzsák királyának üdvözetet!

Nem kételkedem, miként már hallottál Jézus Krisztus felől, ki Isten fia, kit a zsidók felfeszítettek, de ki halottaiból feltámadott, és tanítványait szétküldötte, hogy a világ minden népének hirdessék az ő tanítását. Ezen jeles tanítványoknak egyike Simon, Felséged statusaiban tartozkodik, keresd fel őt, ő meg fog téged és a tiédet minden nyavalyából gyógyítani, és egyszersmind az élet utjára fog titeket vezetni. Hallgassátok őt és fogadjátok el tanítását, te és hazádnépe, rokonid és minden alattvalóid. Én valójában nagyon örvidenek, ha ti, kik véreim vagytok test szerint és rokonaim, a hit által velem lélekben is szorosabban egyesülnétek.«

Ábágár levele Narses, Assyria és Babylonia alkirályához:

»Ábágár, az örmények királya, rokonának Narsesnek üdvözetet!

Vettem barátságos leveledet és Perozt kivánságod szerint szabadon bocsátottam; nincs ellenemre, hogy őt Syria vagy más tartomány kormányzójává nevezzed. Irod nekem, hogy küldeném el hozzád azon orvost, ki csodagyógyításokat mivel és egy más, a tűznél és viznél hatalmasabb istenséget hirdet. Azonban tudnod kell, hogy az sajátképen nem orvos, a ki embermódra gyógyít; hanem tanítványa az Isten fiának, a tűz és víz teremtőjének. Ő Örményországba utazott, hanem társa Simon, Persiában van. Ha csodákat ohajtasz látni és az új tant hallani: keresd fel és hallgasd őt. Te és atyád Ardasesz. Ő meggyógyít minden testi és lelki nyavalyát és az örök élet útjára vezet.«

Meghalt Ábágár, mielőtt ezen utóbbi leveleire feleletet vett volna, uralkodásának 38-ik, Krisztus urunk születésének 36-ik évében. És épen ezen körülmény miatt, az örmény író, ki ezen becses leveleket, számunkra fentartotta: hallgat azoknak eredménye felől. Azonban Tertulián jeles egyházi író, számos oly körülményről emlékezik Tiberius császár életéből, melyek a felhozott levelek tartalmával bámulatosan egyeznek és bizonyítják, hogy azok nem maradtak minden eredmény nélkül. Tertulián például a többek közt tanusítja: hogy tett jelentést Pilátus Krisztusnak csodatetteiről és feltámadásáról Tiberius császárnak. Tanusítja, mikép a császár a tanácsnak ajánlotta Krisztus Istenségének elismerését, de azt tenni vonakodott. Tanusítja, hogy a császár mindazáltal nézete mellett maradt, és uralkodása alatt a keresztényeket háborgatni nem engedte. Svetonius profán író pedig említi, hogy Tiberius a zsidókat nem állhatta, és hogy Rómából kikergette.

Lukácsi Kristóf, hátrahagyott irataiból.

Talányok.

I.

*Magas sziklán ugrándozik,
Szörcsuhába öltözködik;
Tömlőt kapunk a bőreből,
Kés nyelet szarva hegyéből.
(Zerge.)*

II.

*Szürke színü hosszú kígyó,
Hömpölyögve gombolyodo;
Gyomrában egy fürge állat,
Mely a szárazon nem állhat.
(Folyam.)*

III.

*Egy fehér ház elterülve,
Rajta szárnyasok leülve;
Mint a csirkék szaporodnak,
Ha nyelvedre veszed, szólnak.
(Könyv.)*

IV.

*Van egy tyúk, mely élettelen,
Ember-kézzelel ételt veszen;
Ha neki adsz egy világot
Megeszi, sőt jól sem lakott.
(Író toll.)*

V.

*Négy testvér megfutamodik,
Kettő együtt soh' sem lakik.
Mikor egyik megszületik:
Az idősb már elköltözik.
(Écszakok.)*

Örményből:

Fáraó Simon.

Kétszer menyasszony.

— Történeti elbeszélés. —

Az „Armenia“ számára írta: Kritsa Klára.

(3.)

V.

Thothov Mihály konstantinápolyi palotájának egyik nyitott ablakánál állott, merengőn tekintve a felhőkre, melyek csendesen uszkáltak a kék égen Brenchipo felé.

Magas, szép férfias homloka gondolkodva huzódott össze.

Azon tünődött, hogy miként tudja elhárítani a két akadályt, melyek boldogsága útjában állanak.

Lelkifurdalást érzett a gondolatra, hogy nejét Teklát, — ki mindig odaadó, hű ragaszkodással viseltetett iránta — el kellend távolítani az útból. Szánta a szegény nőt, ki olyan volt, mint egy gyenge törékeny virágszál, kinek egészségét egyetlen gyermekük elvesztése fölötti mély bánat egészen aláásta. Mi történik majd vele, ha tőle: férjétől el kellend válnia? Túl fogja-e élni e csapást?

Mihály végig simítá homlokát, mintha a kinos gondolatokat akarná onnét száműzni.

Eh! mit törődöm vele! — így füzé odább gondolatait. — Nem szeretem őt, nem éreztem soha iránta azt, a mit Euphrosina iránt érezek. Oh drága, szép gyermek! Szeretsz te is engem! Kiolvastam ezt gyönyörű szemeidből, megéreztem kis kezeid remegéséből! Oh csak egyszer szabadithatnálak ki abból a börtönből, hogy boldoggá tethetnék és hogy én is boldog lehetnék általad!... Kettenk boldogságát csak nem áldozhatom fel Tekláért...

A míg a császár alkotja képzeletében a boldog jövőt, mely a bájos hercegnő oldalánál reá várakozik, addig az ajtó nehéz függönyei szétválnak s belép azon egy női alak oly fehér arczczal, mint a csipkével gazdagon diszitett pongyolája, mely elsoványodott termetét fedi. Lépteinek nesztét felfogják a vastag, puha szőnyegek s így a gondo-

lataiban elmélyedt férfiú, csak akkor veszi őt észre, midőn gyöngéden vállát érinti.

— Ön az Tekla! mondá Mihály neje felé fordulva.

— A mint látja én vagyok — szólta a nő — azért ke-
restem fel önt, mert ajkairól akarom hallani a borzasztó
valót.

— Ugy látszik beteg ön asszonyom! hisz alig bir lá-
bain állani; foglaljon helyet, aztán beszélgethetünk.

E szavak után a császár udvariasan a pamlaghoz ve-
zeté nejét. Ez leült s Mihály vele szemben foglalt helyet.

— Nemde ön arról akar beszélni, a mit egyik bi-
zalmas emberem által bátor valék ma tudtára adni? kérdé
akadozva.

— Tehát mégis igaz! — szólta a nő remegve a belső
izgatottságtól — ön valóban válni akar tőlem?!

— Meg kell lenni! Én szánom önt Tekla, de mégis
válnom kell öntől! Euphrosina herczegnőt az örjöngésig
szeretem, ő is szeret engem. Gondolja meg e szegény her-
czegnő helyzetét. Gyermekekora óta kolostorban élni, elzárva
Isten szép világától, nem borzasztó ez?!

Ő is bíborban született s az udvari fondorlat folytán
apáczafétyolt adtak reá. Ön asszonyom élvezte már a jó-
ságos Isten ajándékait: a szabadságot, a fényt és a — sze-
relmet!... Hadd legyen boldog a szegény Euphrosina, le-
gyen kárpótolva a sok szenvedésért...

Aztán mi várna mindhármunkra, ha ön elválásunkba
bele nem egyezik: a legboldogtalanabb jövő; ellenkező e-
setben ön is Tekla — ki még fiatal — boldog lehet!

A mi az anyagi kérdést illeti, ígérem, hogy nemcsak
hozományát megtéritem, de sőt gondoskodom arról, hogy
élethossziglan rangjához mért ellátásban részesüljön.

A császár elhallgatott várva a hatást, mit szavai ne-
jére gyakoroltak.

Ez szemeit férjére függeszté, melyeknek tükrében le-
hetett a belső küzdelmet látni, míg ajkait görcsösen ösz-
szeszorítá.

— Nem felel Tekla? — folytatá a császár, aztán megfogta a hölgy kezét és közel hajolt hozzá. — Lássa nem az én hibám, hogy szivemben új érzelmek fakadtak, melyek erősebbek, mint magam. Mi azért jó barátok maradhatunk, de boldogítani egymást többé nem tudjuk.

Szóljon hát: beleegyezik-e, hogy elválljunk!

A szegény nő, a szivét marczangoló kintől fojtott hangon felelé:

— Nem akarok boldogságuk utjában állani; válni fogok öntől!

Köszönöm jóságát szegény Tekla! mondá Mihály a meghatottságtól mélyen megindult hangon.

Tekla el akarta fojtani az isszonyú fájdalmat, mely szivében dult, oh de a fájdalom sokkal erősebb volt, mint akarata, amaz fojtá el ezt és fuldokló zokogásban tört ki.

Fölemelkedett, hogy távozzék, tántorogva tett néhány lépést. Mihály hozzálépett s karját nyujtá neki. Ő görcsösen kapaszkodott abba. E karok hányszor ölelték őt ... s ő hányszor érzé magát boldognak... Mint egy ezüst-felhő vonult el előtte a boldog mult s ő férje karjába fogodva, mint ki őt a boldogságból kivezeti, követé boldogtalanságának ez oszló fellegét.

Mihály szobájába vezeté Teklát. A szegény nő itt elbocsátá karját s nyug-ágyára roskadt.

— Bocsásson meg a szenvedésért, a mit önnek okoztam! mondá a férfi ajkaihoz emelve a hölgy kezét.

— Nem haragszom — szólta ez reszkető hangon. — A tudat, hogy ön mellettem boldogtalan, elviselhetlenné tenné életemet. Nekünk válnunk kell. De még egyszer utoljára csókolj meg Mihály!

Ez lehajolt. Tekla ekkor karjaival átfoná nyakát s mintha e csókba akarná lehelni lelkét, hosszan csüggött egész szerelmével, egész fájdalmával a férj ajkain.

— Isten veled, légy boldog! úgy szólta, aztán fájdalommal s zokogva borult vánkosára.

VI.

— Köszönöm jóságodat nemes szivű nő! mondá a császár és szemei megteltek könnyel.

Ezután elhagyta nejét s visszatért szobájába, itt néhányszor alá s fel járt, zsebkendőjével megtörülte szemeit s homlokát, újra oda állt az ablakhoz s merengve tekintett Brenchipo felé. . .

Euphrosina ez alatt a zárda kertjében sétált meghittjével: Octavia testvérrel.

— Tárja fel szívét előttem kedves gyermekem! ne titkoljon el semmit. Öntse ki fájaldmát, higgye el: meg fog lelke könnyebbülni. Bennem bizhatik, hisz tapasztalhatta, hogy mindig gyermekemként szerettem önt! Így folytatá Octavia a megkezdett társalgást.

— Nem a bizalom hiánya az, mely idáig fogva tartá nyelvemet, hanem a szégyenérzet, mondá Euphrosina.

— Hunyja be szemeit, hogy ne lásjon engem és beszéljen nyiltan, biztatá Octavia.

— Nehezemre esik beszélnem! — így kezdé Euphrosina — de meg kell lenni, mert tanácsára van szükségem.

Hallja tehát. Azt a levelet, melyet ön kézbesített, a császár írta és tartalma megzavarta tudatlan lelkemet.

Ha fenn a kóruson imádkoztam, nagy czellámban a feszület előtt térdeltem, mindig a levélben írott szavak zúgtak füleimben. Oh borzasztó szavak voltak e levélben, hogy a császár engem -- az apáczát — szeret!

Mennyit imádkoztam, hogy az Isten távolítsa el elméből azt a sok vétkes gondolatot, melyeket a levél tartalma idézett fel, de Isten nem hallgatott meg. Oh mert csak a tiszta szívűeket hallgatja meg ő! az én szívem pedig már nem tiszta, mert abban bűnös érzelmeknek adtam helyet.

Mikor a császár meglátogatott, mikor szemeimbe tekintett és kezet nyujtott, oh azt a hatást, melyet akkor reám gyakorolt, nem tudnám megmagyarázni. Nem tudok egyebet csak azt, hogy lelkem nyugodalma végkép fel van dülva s hogy nagyon szenvedek, rettegek és oly különös, hogy mégis kimondhatatlan gyönyört érzek.

Talán — szeretem őt. Oh borzasztó szó ez! . . . irtozatos véték! . . . De nem tehetek róla. A véték erősebb, mint akaratom s a lelkembe csepegtetett szent érzelmek . . .

Gondolataim mindig azon emberrel foglalkoznak, a ki oly titkot fedezett fel előttem, melyet soha sem lett volna

szabad ismernem, a ki szivemben oly érzelmet ébresztett, a mely eltávolít Istentől. Álomban, imádságomban mindig az ő képe lebeg előttem. Oh mennyit imádkoztam, mennyit sirtam Istennek színe előtt, hogy oltsa ki a szivemben lobogó lángot, s hogy enyhítő balzsamával csepegtesse be szivem égő sebeit! De nem hallgatott meg.

Octavia testvér! Ön, a ki ártatlan, tiszta, szűz imádkozzék érettem! Önnek meghallgatja Isten imáját. Kérje a Mindenhatót, hogy vegye el rólam e nehéz keresztet.

De addig is adjon nekem jó tanácsot.

Octavia szemei könnyben usztak. Talán egykor az ő lelkében is dult hasonló vihar, hisz az ő lelkében is ott dobogott az a kis húsdarab: a szív, mely annyi ellentétes érzelmet képes magába foglalni.

Gyöngéden átölelte Euphrosinát s csókot lehelt bánatos arczára és így szólt szelid, résztvevő hangon:

— Nem bűnös ön drága gyermekem! hisz az érzelmeknek, melyek sziveinkbe fészkelték magukat, parancsolni nem tudunk. Ne csüggedjen! Isten nem fordult el öntől, csak próbára akarja tenni. Imádkozzék ezután is, majd megvizsgáltatik. Mi engem illet, legyen biztos a felől, hogy buzgón fogom kérni az irgalmas Istent, hogy szüntesse meg lelkének háborgását és nyujtson önnek vigasztalást.

— Köszönöm jószágát Octavia testvér! — mondá Euphrosina, kezet nyujtva neki. — Áldja meg az Isten!

— — — — —
E napot követő éjen Mihály császár nyugtalanul hánykódott ágyában. Két érzelem küzdött bensejében: a szerelem és a — szánalom . . .

VII.

Tekla császárné nem soká volt utjában férje boldogságának. Lelke lerázta magáról az elgyötrött beteg testet s elköltözött egy szebb, egy boldogabb hazába.

Mihály őszinte könnyeket hullatott neje koporsójánál; szivéből sajnálta a szegény nőt, önmagát okozván haláláért.

A temetés császárnét megillető pompával ment végbe.

A császár néhány nap mulva a temetés után, magához hivatá azon bizalmas emberét, ki által nejének tudtára adatta volt válási szándékát.

— Azért hívtam önt — mondá — hogy tanácsát igénybe vegyem nősülésemet illetve.

— Parancsoljon velem Felség! szólta a tanácsnok mélyen meghajtva magát.

— Szegény nőm beleegyezett volt elválásunkba, — folytatá a császár. — Valóban fáj lelkemnek, hogy a halál válsztott el egymástól.

Én Euphrosina herczegnő nélkül nem élhetek, de sok nehézséggel jár őt nőmmé tehetni.

Habár uralkodó vagyok is, mégsem akarnám a világ ítéletét magamra venni, hogy nőm halála után rövid időre már menyegzőmet üljem. Euphrosinát fogadalma tiltja, hogy férjhez menjen s még azon esetben is, ha a patriarkha feloldaná őt fogadalma alul, az a kérdés merül fel: vajjon ő — kit gyermekkora óta zárdában neveltek, kinek szigorú vallásos eszméket csepegtettek lelkébe — hajlandó lesz-e szent fogadalmát megszegni?

— Ha szereti Felségedet, ugy mindenre kész leend.

— Ha szeret-e! — kiáltott fel a császár fénylő tekintettel — a felől biztos vagyok! Mit tanácsol tehát? folytatá — mit tegyek, hogy vágyam teljesüljön?

— Hogy a látszatot megőrizzük, nyilatkoztassa ki Felséged az ország színe előtt, azon elhatározását, hogy másodsor nem fog megnősülni.

Bocsásson Felséged rendelkezésemre egy összeg pénzt, ezzel megnyerünk az ügynek néhány embert. Ezek aztán kérni fogják — látszólag — a nép nevében, hogy álljon el szándékától és mielőbb nősüljön meg újra. Felséged darabig vonakodik kérésüknek engedni, végre aztán kijelenti, hogy azon esetben is, ha elhatározását megváltoztatná, csak Euphrosina herczegnőt venné nőül, de ez már lehetetlen stb.

— Ez pompás tanács barátom! mondá a császár kezét nyujtva hű emberének.

A tanácsnok mély hódolattal vett bucsút az uralkodótól.

E beszélgetés után nem sok időre, midőn a császár előtt czélzásokat tettek nősülésére vonatkozólag, ő kijelentette, hogy másodsor nem nősül meg. Erre aztán egy

napon néhány tanácsnok jött hozzája, kik a nép nevében kérték, hogy álljon el szándékától, mert az ország jóléte kívánja, hogy újra megnősüljön, még pedig minél előbb.

— E szándéktól el nem állhatok, bár országom jólétét szivemen hordom! mondá a császár.

— Ha Felséged szereti népét, úgy nem fogja ennek kérését megtagadni! így szóltak a tanácsnokok.

— Lehetetlen ezt teljesítenem! mondá az uralkodó.

A tanácsnokok ekkor térdreborultak.

— Esedezünk Felség! — szóltak könyörgő hangon — ne tagadja meg hű népe kívánságát, melynek teljesítésétől függ a birodalom java. Esedezünk: nősüljön meg újra!

— Még abban az esetben is, ha feltett szándékomtól elállanék — így szólt most a császár — csak egy nő van, kit a császárné trónjába ültethetek és ez Euphrosina hercegnő! De ez már nem lehetséges, mert a szerzetesnői szigorú szabályok nem engedik, hogy nőül vegyem őt.

— Majd tágít e szabályokon a patriarkha, mert ezt kívánja a birodalom java! mondották a népnek álképviselői.

— Ha a patriarkha felmentését kieszközölhetjük, úgy kész leendek népem óhajtásának eleget tenni!

E szavakkal bocsátá el magától a császár tanácsnokait.

Kevés idő elteltével megjött a patriarkhától a felmentvény, mely szerint Euphrosina hercegnő letehető az apáczafátyolt és kiléphete a zárda falai közül.

Ezt nem volt nehéz kieszközölni, midőn az ország jólétéről s egy uralkodó nősüléséről volt szó.

A zárdában nagy volt a bámulat, midőn a tanácsnokok ott megjelenve, a fejedelemasszonynyal kívántak szólni.

Ez — miután bejelentették nála a császár küldöttségét — a nagy terembe ment és ott várta őket. A beszélő terem amannak szomszédságában lévén, ide vezette a tanácsnokokat a cselédség. Midőn ezek itt helyet foglaltak, a fejedelemasszony a rácsos ablakhoz lépett és beszólt hozzájuk:

— Miben lehetek szolgálatukra?

A császár meghittje a rácson keresztül felelé:

— Minket ő felsége a császár küldött, hogy ezen levelet kézbesítsük nagyságodnak és az üzenetet vigyük meg neki.

A fejedelemasszony a rácson átvevé a pecsételt levelet és elolvasá.

A patriarkha felmentését tartalmazó kézirat volt ez, melyhez a császártól néhány sor volt csatolva Euphrosinának.

A fejedelemnő elsápadt. Igen megdöbbsenté a levél tartalma. Nagy dolognak tartá egy felesküdt apáczát kibocsátani, de más tekintetből is Euphrosinát gyermekkora óta rendkívül szerette; mindazonáltal egy szóval sem tiltakozott, nem volt ehhez bátorsága a császárral szemben.

Csengetett s a belépő cselédnek mondá:

— Mondja meg tisztelendő Euphrosina testvérnek, hogy sziveskedjék ide fáradni!

A cseléd távozása után kis vártatva belépett a herczegnő.

Arcza halvány volt, szive hevesen dobogott; mindent sejtett.

— Azért kérettem önt ide testvér! — mondá a fejedelemisszony — hogy közöljem azon rendkívüli eseményt, mely önt érdeklőleg készülőben van s hogy ön, a beszélő teremben várakozó urak, a császár küldöttsége előtt, nyilatkozzék a szerint, amint ezt szive diktálja.

Ezzel hangosan felolvasá a patriarkha felmentését, aztán a császár levelét átnyujtá Euphrosinának e szavakkal:

— Olvassa el kedves gyermekem és határozzon!

Euphrosina átfutá e néhány sort:

»Felajánlom önnek kezemet és szívemet: legyen nőm. Egyedül ön az, kita császárné trónjába ültethetek. Fogadja el ajánlatomat, mert ezzel engem boldoggá tesz, de főleg azért, mert ettől függ országom jóléte.

Mihály császár.«

Hogy mily hatással voltak e sorok Euphrosinára, azt nem vagyok képes hűen ecsetelni. Elpirult, elsápadt, reszketett. Öröm, bánat, gyönyör, rettegés, remény és kétség váltakoztak szívében.

Mit tegyen? Ó, az apácza, a ki örök hűséget esküdött az Urnak, megszegje-e esküjét?... És ha ezt nem teszi, úgy talán még jobban vétkezik, mert szívében már úgy sem tudna hű lenni esküjéhez s mert egy ország jóléte

függ ettől! . . . Aztán vajjon esküszegés-e az, ha feloldva fogadalma alól, kilép a zárdából, hogy boldoggá legyen egy uralkodót s az ország javát mozdítsa elő?... Hiszen Jézus mondotta: »A mit feloldoztok a földön, fel lesz oldozva a mennyben is.«

Ingatag léptekkel közeledett a rácsos ablakhoz, itt megállva, egy perczig habozott, aztán leküzdve felindulását, remegő és mégis határozott hangon így szólott:

— Azt izenem Ő Felségének, hogy ajánlatát elfogodom és mélyen megtisztelve érzem magam általa!

A tanácsnokok meghajtván magukat távoznak, hogy megvigyék uroknak az örvendetes izenetet.

Euphrosina az ellentétes érzelmek hatása alatt, félig eszméletlenül omlott a könyező fejedelemasszony karjai közé.

A hazai örmények létszámáról.

I.

Az országos statisztikai hivatalnak, a m. kir. belügy-miniszterium jóváhagyásával, a napokban közzétett és az 1890. évi országos népszámlálás adatait magában foglaló hiteles kimutatása, habár az ország majdnem minden részében szétszórta élő örmény eredetű lakosságot »a z egyéb nyelvűek« rovatába vette fel, mégis a »vallás« jelzésű rovat betöltésénél, úgy az örmény katolikusok, mint az örmény nem-egyesültek kimutatására figyelmet fordított.

»Mi az anyanyelve?« című rovatba, a hazai örmény eredetű lakosság jó nagy része, anyanyelvül a magyart vallotta; azért van oly kevés örmény kimutatva; aztán azt is látjuk, hogy nap-nap után apad azok száma, kik az örmény nyelvet, eredeti anyanyelvükül vallhatják.

Másként áll azonban a dolog »mi a vallása?« című rovatnál. Itt már nemcsak általánosságban szükséges kimutatni azt, hogy az illető milyen vallással bír, hanem részleteiben is. Szükséges ez különösen hazánkban, hol legtöbbször az egyes vallásfelekezeti jellegből egy egész nemzetiségi csoportra és megfordítva egyes nemzetiségi

csoportból egy egész vallásfelekezetre lehet következtetni. Így pl. a horvátokból a róm. katolikusokra, a hazai ev. reformátusokból a magyarokra stb.

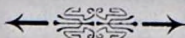
Ezt figyelembe véve, igen helyes volna, ha pl. a róm. kath. vallásnak három alrovata (latin szertartás, görög szertartás és örmény szertartás) már a népszámlálás alapját képező u. n. egyéni lapokban kifejezést találna épen azért, hogy az anyanyelvi rovat pontosabban megállapítható legyen.

Első pillanatra, e szempont figyelembevételével jelentéktelennek látszik; de mélyebben vizsgálva az ügyet, megfontolást érdemel, annyival is inkább, minthogy a kezeink között levő s immár tárgyalás alatt álló kérdés tanulmányozása ezt szembeszökően igazolja.

Ugyanis, azon általános kérdésnél »mi a vallása?» a kérdezett általánosságban válaszolva, egyszerűen magát róm. katolikus-, gör. katolikus-, avagy örm. katolikusnak vallotta, úgy azonban, hogy ha róm. kath., vagy örmény katolikus egyszersmind magyar anyanyelvvél, ellenben ha gör. kath. egyúttal román anyanyelvvél. *)

Már most, több gyakorlati esetből kiindulva, az történt meg kivált románság lakta vidéken, hogy örmény kath. illetve róm. kath. papnak hiányában, az örmény eredetű újszülött gör. kath. pap által megkeresztelve, egyúttal román anyanyelvű lett s mint ilyen mutatattott ki. Vallási szempontból ezen jelenség, nem bir fontossággal, de bir igenis nemzetiségi szempontból, annyiban, hogy egy magát magyar anyanyelvűnek bevallani szerető örmény eredetű lakós, « — a vallási érzületet majdnem fedő hazai nemzeti viszony, és illetve a nemzeti érzületet majdnem fedő hazai vallási viszony hatása alatt, — román anyanyelvűnek iratott be, a miből aztán statisztikailag azon érdekes jelenség állott elő, hogy a nemzetiségileg ki nem mutatott örmények, a mit megnyertek a magyar anyanyelvűség révén, azt elvesztették a román anyanyelvűség vámján!

Dr. Gopcsa László.

*) Kivételt csak a hajdúdorogi vikariátus alatt állók képeztek.

Az örmény, mint indogermán nyelv.

I.

Az örmény nyelvnek más nyelvekkel való összehasonlítása kiderítette, hogy az örmény nyelv az úgynevezett indogermán nyelvek sorába tartozik.

Az indogermán nyelvek a következő nyolcz nyelv-ágra oszlanak: 1. árja (= ind és iráni), 2. örmény, 3. görög, 4. álbán, 5. itáliai, 6. kelta, 7. germán, 8. balti-szláv.

Az örmény nyelv a Kr. u. 5-ik századba nyúlik vissza. Az örmény nyelvnek eme legrégebb alakját vesszük alapul első sorban az örmény nyelvnek a többi indogermán nyelvekkel való összehasonlításánál.

Az örmény szókincs indogermán elemeit Hübschmann állította össze: Armenische Studien I. Grundzüge der armenischen Etymologie, Leipzig 1883. E mű hangtani tekintetben igen fontos. Hübschmann e munkáját követi Brugmann is: Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. Erster Band. Einleitung und Lautlehre. Strassburg, 1886.

Az örmény hangok története.

Magánhangzók.

Az indogermán magánhangzók közül egyelőre a következőket soroljuk fel örmény megfelelőikkel:

- a) idg. rövid. *i*; *e*; *a*; *o*; *u*;
örm. rövid *i*; *e*; *i*; *a*; *o(u)*; *u*.
- b) idg. hosszú *ī*; *ē*; *ā*; *ō*; *ū*;
örm. *i*; *i*; *a*; *u*; *u*.

Az itt előforduló változásokat könnyű megjegyezni, a mennyiben ezek a szomszéd hangokra terjednek ki: a) idg. rövid *e* megfelelője az örményben *e* mellett *i* (a sorozatban balra); idg. rövid *o* megfelelője *o* mellett *u* (a sorozatlan jobbra); — b) az eredeti idg. hosszúságokat az örmény nem különbözteti meg; idg. hosszú *e* megfelelője az örményben *i* (a sorozatban balra); idg. hosszú *o* megfelelője az örményben *u* (a sorozatban jobbra).

Van még egy idg. magánhangzó *a* — középhang *a* és *e* között, ejtsdt *ä* — melynek az örményben *a* felel meg.

Idg. *i*, *u* mint mássalhangzó *j*, *v*.

Láthatjuk ezekből, hogy az örmény magánhangzó rendszer egészben véve mily hiven visszatükrözteti az eredeti indogermán hangokat.

Idg. *i* = örm. *i*.

Példák: 1) örm. *arciv* (árcziv) sas, szanszkrit rdsipjá, avestabeli erezyfa (rzifjá);

2) örm. *inj* (indz) vagy *inc* (incz) párducz, leopárd, skr. szinhá;

3) örm. *e-git* aoristus egyes sz. 3. sz., skr. á-vid-a-t; örm. *gt-ane-m* jelenidő talállok, skr. vindāmi, avest. vindāmi; *giut* nyereség, skr. vinda, *gt-ak* feltaláló;

4) örm. *e-likh* aor. egy. sz. 3. sz. elhagyott, gör. ἐλιπε; örm. *lkh-ane-m* jelenidő elhagyok.

5) *nist* (niszt) ülés, skr. nīda pihenőhely, fészek, latin nidus, német Nest, litván lizdas; örm. *nst-im* jelenidő ülök;

6) *tiv* nap, skr. divā nappal, latin dies;

7) *k'irtn* (khirtn) izzadság, görög ἰδρῶς, ἰδρωΐς izzadság, skr. svēda, bálucsi, heδ (olv. hez), osset xid (olv. chid), újperzsa xwai, latin sudor, ófelnémet sweiz;

8) örm. *eri-s* többes accus. három, gót ƿ-rins (olv. szrinsz); örm. *eri-vkh* több. instrumentalis, skr. tri-bhis.

Mindeme példákban idg. *i* következetesen megfelel örm. *i*-nek, a többi hangok is egymásnak. Így 1) az örm. *arciv* szóban örm. ar = idg. r-vocalis. Ugyanis az indogermán nyelvekben r, l, n, m mint vocalis is szerepel. A szanszkrit és az ávesta fel is tünteti ez idg. r-sonanst: skr. rdsipjá, av. rzifya.

Egyéb példák az r-sonansra: örm. *barjr* (bárdzr) magas, skr. brhat, avest. berezat; örm. *ardar* igazságos, skr. rta; örm. *árds* medve, skr. rksas (rksász); örm. *hárch* (hárch) kérdés, skr. prcchā (prcscsha) stb.

Ugyancsak az *arciv* szóban a következő örm. *c* = idg. palatalis g. E hang a görögben, italiaiban, ó-ir-

ban *g*, germánban *k*, — míg az ó-indben *ds*, *zs*, avest. *z*, *zs*, örményben *c*, albánban *δ* (spirans, ejtve *z*), litvánban *zs*, szlávban *z*, miből látható, hogy az örmény nyelv a palatalis hangok terén az árja, letto-szláv és albán nyelvekkel halad egy nyomon. Egyéb példák örm. *c* = idg. *g*-re: örm. *aic* (aicz) kecske, gör. *αἴξ*, *αἰγός*: örm. *acem*, avest. *azāmi*, gör. *ἄγιω*; örm. *arcat'* (árczáth), avest. *erezata* (rzátá), latin *argentum* stb. Végül az örm. *arciv* szó *v*-je = idg. *p* (skr. *rdsipja*); egyéb példák: örm. *ev* és gör. *ἐπί*, skr. *api*; örm. *evt'n hét*, latin *septem*, gör. *ἑπτά* stb.

Ezek szerint örm. *arciv* az idg.-ban *rgip*— és a mint a skr. *rdsipja*, av. *erezifya* mutatja, a *ya*-nak megfelelő idg. hang. A szó hangsúlya úgy az idg.-ban, mint az örményben a második szótagon van, s ezért maradt el az örményben a szóvégi törvény szerint az utolsó szótag. Ma az örményben a hangsúly általában a szóvégén van.

Dr. Patrubány Lukács.

Szamosújvári levelek.

II.

A muzeum gyűjteményei.

Ha egy egyenes vonalat képzelünk, mely előbb Kolozsvárról kiindulva észak felé Szathmárig, innen délnek vissza Beszterczéig, s azután Marosvásárhelyen át a kiindulási ponthoz Kolozsvárhoz vonatnék, — az ekként támadt nagy négyszögű területen belül hiában keresnénk még egy második várost, mely oly értékes természetrajzi tárral, phisikai és egyéb szakba vágó taneszközökkel, s a mellett oly terjedelmes könyvtárral lenne ellátva, mint az itteni gymnasiummal kapcsolatban szervezett, s évről-évre fokozottan fejlesztett közép-tanodai muzeum.

Az alig három évtized alatt, aránylag csekély kezdeményből támadt, s az érdeklődő közönség adományai által buzgón segítve, folyton gyarapodott gyűjtemények ma már a tanintézeti épületben egy jókora vidéki muzeumot tesz-

nek ki; mely a közoktatási cél mellett a tudományos szak-szerű buvárlat magasabb céljaira is lényeges nehézség nélkül alkalmassá tehető; s mely nemcsak a személyesen itt járt korábbi kultuszminiszter, de több más szakértő látogató, s e tankerület főigazgatósága részéről is kivivta a megérdemlett elismerést; s már mai alakjában is egy nagy-kiterjedésű vidék egyetlen muzeumát alkotja meg fölszaporodott gyűjteményeivel, az erdélyi hazarész ugynevezett Mezőségének eme szélső határvonalán.

Ez értékes vidéki muzeum jelentőségére a közfigyelmet felhívni ép mostanában annyival időszerűbbnek mutatkozik, mert az iskolai év megnyilta, nemkülönben örmény katolikus jellegű algymnasiumunknak főgymnasiummá kiegészítése céljából a közoktatásügyi kormány és városunk közt megindított tárgyalások, — valamint az országos érdeklődés tárgyát képező ugynevezett törvényhatósági (megyei) muzeumok intézményének megalkotása iránt napjainkban felmerült eszmék s javaslatok is, azt többszörösen indokoltnak tüntetik föl.

Muzeumunknak egyik specialis feladatát, ugyanis a tanügyi célok mellett, abban kell keresnie, hogy egy egész nagy vidékre nézve különleges szellemi kincstárt: kulturális központet alkosson; mely első sorban természetesen a közelvidék régészeti leleteit, történeti emlékeit, természeti ritkaságait, s egyéb muzeumi tárgyait gyűjtse és mentse meg az enyészettől, — másrészt a nagyközönség birtokában lappangó, s az egyesektől időnként rendszeresen befolyó ilynemű tárgyakat, könyveket, stb. önmagában egyesítve, s jól kiválogatva, állandóan megőrizze.

Lenne ezenkívül a többi közt még egy igen lényeges missziója, mely abban áll, hogy az ugynevezett »armeniaca«, vagyis az örmény nyomtatott művek, képek s kéziratoknak mintegy tárházát képezze, melyre nézve csakugyan páratlanul állhatna a magyar korona területén, s így elérhetővé tenné, hogy a magyar tudományosság szakférfitai a keletismert körébe vágyó forrásainkat itt e város falai közt tanulmányoznák.

Lapunknak gondja lesz rá, hogy bővebben is megismertesse haladó városunk közintézeteit, természeti és szel-

lemi kincseit, s hogy jóakarató észrevételeivel egészséges eszméket érleljen meg az átöröklött nagy elvek és nemes hagyományokhoz hiven további józan haladásunk szolgálatában!

S.

† Lukács György,
1826—1892.

Lukács György a belügyminiszterium államtitkárja hosszas, kínos szenvedés után meghalt Salzerbadban, a kis osztrák fürdőhelyen. Lukács György halála vesztéség a magyar közigazgatásra, a melyet tudásával és buzgalmával hosszú évtizedeken át becsületesen szolgált. De a vesztéség nemcsak e szakkörre, nemcsak az adminisztratív ágra szorítkozik egyéni jelleme; igaz, szeplőtelen hazafisága és ügybuzgó munkássága sokkal szélesebb mezőt világított be a magyar közéletben, hogyses elhunyt a általános részvétet ki ne vivná. Hazafiúi erényei a megpróbáltatások szomorú idejében is tündököltek és tehetsége a rábizott nagyfontosságú munkakörben is érvényesült. Azért igaz részvéttel állunk meg ravatala mellett s meghatva helyezzük hideg tetemére a koszorút, a melyet az elismerés szavaiból font számára a kegyelet.

Különösen élénk részvétet és gyászt keltett az államtitkár elhunyt Nagyváradon, melynek nemcsak szülőtte volt, hanem köztisztviselőben állott polgára, képviselője és éveken át polgármestere, kinek működéséhez hála és elismerés fűződik. Ő vetette meg a város anyagi és szellemi haladásának alapját, az ő fáradhatatlan tevékenységének köszönheti gazdasági és kulturális előhaladását. Midőn távozva államtitkári hivatalát elfoglalta e szavakkal bucsúzott: »Elmegyek, mert a kötelesség hív. Váraddal azonban mindenkor benső összeköttetésben fogok maradni, s ha egyszer pályám hátárhoz érek, itt kívánom fejemet örök nyugalomra lehajtani.«

Lukács György, a nagykiterjedésű és hasonló nevű erdélyi nemes örmény családból való s Nagyváradon 1826-ban született. Édes atyja, a Magyarországba szakadt ág egyik tagja, Lukács Ignác nagyváradai földbirtokos volt, édes anyja Gaál Terézie volt. A népes család minden sarjadéka egy vagy más téren részese volt az ország politikai és közéletének. Testvérei közül Sándor a szabadságharcz alatt, mint győri kormánybiztos működött és annak lezajlása után Rónay Jácinttal együtt menekült s Amerikából néhány év múlva visszatérve Nizzában halt el az ötvenes években. Másik testvére János, számos éven át volt néhány évvel ezelőtt bekövetke-

zett haláláig, Bihar megye jeles főorvosa. A harmadik testvér István, 1848-ban mint honvéd főhadnagy hősi halált halt a temesvári csatában. Dénes első izbeli unokafivére, honvéd tüzér-ezredes volt, s habár annak idején ő oktatta Ferencz József főherczeget, most koronás királyunkat a tüzérségi tudományokban, a szabadságharcban való részvétele miatt Kufsteinban hosszas várfogságot szenvedett. Egyetlen nőtestvére: Anna, Szilágyi Lajos nagyváradi ügyvédhez ment feleségül s anyja Szilágyi Dezső igazságügyminiszternek. Lukács Ignác valóságos belső titkos tanácsos, nyugalmazott kuriai tanácselnök; Lukács Antal a magyar földhitelintézet igazgatója s a főrendiház tagja; Lukács Béla kereskedelmi miniszter; Lukács László miniszteri tanácsos, közéletünk mindmegannyi kitünőségei: ugyane Lukács-család rokonságából származnak.

Lukács György, a ki már a szülei háznál testvéreivel együtt a leggondosabb családi nevelésben részesült, úgy a gymnasiumot, mint a jogi tanfolyamot Nagyváradon végezte el, s 1838-ban előbb Bihar megyénél, majd Pesten a királyi táblánál volt gyakorlaton. 1839-ben országgyűlésen volt Beöthy Ödön mellett és ugyane évben ügyvédi vizsgát is tett kitünő eredménnyel. Biharban ügyvédkedett s már 1841-ben ott látjuk őt Bihar megye tanácskozási termében, mint a megyei közélet egyik legbuzgóbb és legszorgalmasabb bajnokát. 1841-től 1848-ig nem volt Bihar megyének egyetlen közgyűlése, a melyen a kiváló tehetségű fiatal ügyvéd kezdettől végig a legpontosabban jelen ne lett volna. 1848-ban, a már akkor a megye határain túl is megérdemelt hírnevét Lukácsot, a ki mellesleg említve a Kossuth Lajos által szerkesztett »Pesti Hirlap«-ba, mint jeles tollú publiczista is huzamosb időn át dolgozott — Szemere Bertalan a belügyminiszteriumba hívta meg, a hol mint miniszteri titkár a megyei osztálynak egyik oszlopa lett. A midőn az országgyűlés a honvédelmi bizottságot megalapította, Lukács György, mint a belügyminiszterium részéről megbízott referens működött e nagyfontosságú feladatok végzésére hivatott testületben. A midőn az országgyűlés Debreczenben helyeztetett át, a kormányval együtt Lukács György is az ideiglenes székhelyre ment s itt a teendők oly halmaza nehezedett reá, a melyet csak is az olyan munkabírás és fáradhatlanság volt képes végezni, mint minővel őt a természet megáldotta. A magánéletből 1861-ben lépett ki: a közbizalom ekkor választotta meg Lukácsot Nagyvárad polgármesterévé és később ugyane város országgyűlési képviselőjévé... 1875-ben Tisza Kálmán belügyminiszter, Lukácsot, mint közigazgatási szakteknitelyt, az egyenesen az ő részére szervezett miniszteri tanácsosi állásra a belügyminiszteriumba meghívta s ott a közigazgatási államtitkári teendők vitelével megbizta; 1885-ben államtitkári czimmal és jelleggel ruháztatott fel.

És e sokoldalú megbizatait Lukács György mindenkor teljes buzgósággal, tapintattal és nagy lelkiismerettel végezte. Nyugodjék békével! (Arczképét és életrajzát már közölte az »Armenia.«)

(»Nemzet.«)

Kisebb közlemény.

Örmény katolikus hitközség a fővárosban. A »Magyar Állam«-ban olvassuk: Budapesten nagyszámú katolikus örmény család van s főleg az erdélyi részekből folyton szaporodik a létszám, mely pl. a Budapesten már is szép templommal bíró unitárius hitközség tagjainak számát jóval felülmulja. A fővárosban előforduló örmény kath. családnevek közül mindjárt emlékezet után felsorolhatjuk a következőket: Antalfi, Bocsánczi, Bogdánfi, Czárán, Dájbukát (sok családtaggal), Dsokebin, Eránosz, Farkas, Fogolyán, Gajzágó (sok családtaggal), Gopcsa, Gorove, Gyertyánfi, Issekutz, Jakabffy (sok családtaggal), Karátsonyi (grófi család), Kábdebó, Kosutány, Kóvér, Kritsa, Lászlófy, Lukács (sok cs.) Mály, Márkovics, Molnár, Novák, Pap, Pátrubány, Persián, Simay, Todorffy, Török stb. Ha az itt hamarjában felsorolt 33 családnévre átlag egyenként öt tagot veszünk fel, már 150 egyénnél többet tesz a lélekszám; holott a bpesti unitárius hitközség tagjai értesülésünk szerint, 100 tagnál kevesebben vannak s mégis egy szép templommal bírnak a fővárosban. Kár, hogy biztos adatok hiányában csak hozzávetőleg sem vagyunk képesek kimutatni a magyar fővárosban élő örmények számát, de ha ezerre teszszük is azt, alig vélünk csatlodhatni. Bármiként legyen is kétségtelen, hogy egy hitközséget megalkotni képesek lennének, s ha az újvidéki lelkesedés dotációját Budapestre áttennék s egy kis gyűjtésczközölnének maguk közt, az új hitközséget fenn is tarthatnák. Most azonban idevágólag egy más körülményre kívánjuk felhívni az érdeklődők figyelmét. Pár év alatt új templomot épít a főváros a erzsébetvárosi városrész számára, mint kegyur. A legjobb alkalom lenne a jelenlegi kápolnaszerű templomot a helyett, hogy az utczaszabályozás révén feláldoztatnék, átengedni a hazafias örmény kath. egyháznak s ezáltal a fővárosban a kath. buzgóság és áhitat újabb forrását megnyitni a Kelettel való érintkezés folytán várható keleti örmény látogatók számára is. Ez mindenesetre egy czélszerű lépés lenne a magyar fő- és székváros világvárosiassága felé s szép elismerés a derék örmény kath. hazafiak iránt, kik megérdemelnék, hogy Bpsten — körül-belől a millenium alkalmára — már saját templomuk legyen. Irányadó egyházi és fővárosi (kegyuri) körökben alkalmasint méltányolni fogják az itt röviden elmondottakat. A bécsi örmény kath. mechithárista érsek-főapát remélhetőleg megadja hozzájárulását az újvidéki plebánia javadalmának áthelyezéséhez (mivel az ottani hivek idők folytán szétesztlottak) maguk a közvetlenül érdekelt erdélyrészi örmény hitközségek természetesen kész örömet járulnának majd a terv kiviteléhez, s így remélhető talán, hogy a magyar honfoglalás ezredéves ünnepélyén örm. kath. szertartás szerint is hálaistenisztelet fog Budapesten (az ország szívében) tartatni, melyet a Keletről jövő vendégeink jelentékeny része fog majd fáját jellemző hitbuzgósággal égis hallgatni.

Közgazdasági élet.

Postamesteri értekezlet Szamosújvártt. Azokat a postamestereket, kik postamesteri egyesület alakítása céljából kibocsátott felhívás következtében áug. 21-én Szamosújvártt megjelentek, ifj. Temesváry István — mint házigazda — üdvözölte; azután kifejtette azt, hogy mily szükséges a postamesterekre nézve az egyesület alakítása; mert műkörükben még sok a függő kérdés és az egyesek kérelmét az igazgatóságok talán föl sem terjesztik, ellenben a testület kérelme már más elbírálás alá esik; mit egyes ki nem vihet azt kiviheti az egyesület. Végre felkérte az értekezletet, hogy válaszszon ideiglenes elnököt és titkárt. Az értekezlet egyhangúlag elnöknek ifj. Temesváry Istvánt és titkár-pénztárnoknak Simkovic János válaszüti postamestert választotta. — Ifj. Temesváry István elfoglalván az elnöki széket, megköszönte a kitüntető bizalmat, azután szólott az egyesület céljairól. »Mi első sorban arra törekszünk, hogy a postamesterek 5 évi szolgálat után véglegesítsenek; hogy csak fegyelmi bírósági határozatra legyenek felfüggeszthetők; hogy pályázatoknál a szállítási átalány határozott összegben állapíttassék meg; hogy az utánvételi egyenleg töröltessék el; szóval olyan dolgokra törekszünk, melyek nagy előnyére fognak szolgálni a postamesteri karnak, de mivel az ország pénzügyi viszonyait nem érintik, könnyen ki is vihetők; csak a miniszter jóakaratótól függnék. Vannak közöttünk elegenden, kik nehéz anyagi körülmények közt élnek; de mivel mi postamesterek tekintetbe vesszük az ország pénzügyi viszonyait is, egyelőre megelégszünk azzal, ha kivihető céljainkat megvalósíthatjuk...« Ezután felolvastatott mintegy 120 üdvözlő levél, miket olyan postamesterek küldötték, kik egyszersmind tagjai is lettek az új egyesületnek. Csak 500 felhívás küldetett szét az utolsó napokban; azért a jelentkezett szám, mely napról-napra szaporódik — elég szép. Határozatba ment, hogy az elfogadott alapszabály-tervezet, megerősítés végett küldessék fel a belügyminiszterhez. A megalakult egyesület: »Magyarbirodalmi postamesterek egyesülete« czimet visel; székhely: Budapest, évi tagsági díj 1 frt; az egyesület hivatalos lapjául a »Posta Közlöny«-t választotta. Végül ifj. Temesváry István köszönetet mondott az értekezlet tagjainak szíves megjelenésökért és kérte őket, hogy támogassák az egyesületet ezután is.

Mi újság az örmény világban?

Rövid hírek. A bécsi művészeti kiállítás alkalmából, egy keleti örmény daltársulat szándékozott hazánkba jöni. Bővebb tudósítást ez ügyben még nem kaptunk. — Kis-Ázsia több vidékén a cholera-járvány uralkodik.

Felolós szerkesztő és kiadó-tulajdonos: **SZONGOTT KRISTÓF.**

Szamosújvártt, Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája.